

Udenrigsministeriet: Dansk sikkerhedspolitik 1948-1966 – Bind II: Bilag**162. Brev af 12. december 1957 fra Sovjetunionens ministerpræsident til stats- og udenrigsminister H. C. Hansen (side 368-373)****Bilag 162**

Brev af 12. december 1957 fra Sovjetunionens ministerpræsident til stats- og udenrigsminister H. C. Hansen (Afleveret den 14. december s. å. af ambassadør Slavin til fungerende stats- og udenrigsminister Jørgen Jørgensen)

Nedenstående er en af ambassadøren sammen med notens russiske tekst afleveret uofficiel oversættelse til dansk

Ærede hr. Statsminister,

Under vore samtaler med Dem i Moskva omtalte vi ønskeligheden af meningsudveksling om de vigtigste internationale problemer. Ud fra den overbevisning, at en sådan meningsudveksling svarer til vore fælles bestræbelser, vil jeg gerne i dette brev redegøre for de overvejelser, den sovjetiske regering har gjort sig om den internationale situation, som nu er opstået.

Vi er overbevist om, at ingen regering, i betragtning af den stadig voksende fare for en ny krig med anvendelse af kernevåben, kan mene at være fritaget for ansvar, ikke alene for folkets skæbne i sit eget land, men også for fredens skæbne i hele verden, og derfor ikke kan stille sig ligegyldigt til den eksisterende spændte situation. Hvis verden til ulykke for menneskeheden skulle blive omspændt af kerne- og raketkrigens flammer, vil det kunne bringe usigelige lidelser over mange generationer.

Vi må i denne forbindelse alvorligt fremhæve, at der på decembermødet inden for den Nordatlantiske Pagts Råd (NATO-rådet) vil blive fastlagt veje og metoder til yderligere forstærkelse af oprustningen og udarbejdet nye militær-strategiske planer, der forudser omfattende anvendelse af atom- og brintvåben. Meddelelser om, at der i en række NATO-lande, deriblandt Danmark, påtænkes oprettelse af baser til anbringelse af atomvåben og afskydning af raketvåben, må naturligvis vække bekymring.

Jeg tror, De vil være enig i, at USA i den senere tid har søgt at udvide sit net af militærstrategiske baser på andre landes territorium. De Forenede Stater anbringer disse baser langt borte fra sine egne grænser, i størst mulig afstand fra sine egne vitale centre. Der gøres tillige forsøg på at fremstille de militærbaser, der oprettes på andre landes territorium, som en art skjold, der skal kunne dække disse lande mod en moderne krigs ulykker. Jeg er overbevist om, at De også vil være enig med mig om, at i kerne- og raketvåbenets tidsalder findes der ingen som helst garantier mod, at lande, der stiller sådanne baser til rådighed, i tilfælde af, at aggressorer anvender deres militærbaser på fremmede territorier, vil risikere et uundgåeligt kontraslag med atomvåben, med dettes katastrofale konsekvenser.

I min henvendelse til Dem i marts i år havde jeg allerede lejlighed til at henlede den danske regerings opmærksomhed på de alvorlige følger, det kunne få, hvis Danmark stillede sit territorium til rådighed for fremmede militærbaser. Det er ikke længe siden, den danske regering erklærede, at den ikke vil modtage atomvåben, og aldrig vil tillade, at dansk territorium udnyttes til angreb på nogen anden stat. Vi har vurderet disse udtalelser fra den danske regering positivt. Man kan imidlertid

(Bilag 162 fortsat)

ikke ignorere den kendsgerning, at der i Danmark allerede er oprettet sådanne baser, på hvilke der foreløbig ikke er fremmede tropper, men som er udstyret til at modtage og forsyne langtrækkende bombefly. Vi er også nødt til at gøre opmærksom på den kendsgerning, at Danmark, ifølge meddelelser, har til hensigt at modtage amerikanske raketvåben. Hvis der tages sådanne skridt, vil man ikke kunne være i tvivl om de farlige følger deraf. Samtidig er det ganske øjensynligt, at hvis den danske regering indtager et standpunkt, som udelukker muligheden af, at der på Danmarks territorium placeres såvel atom- som raketvåben, vil det kunne være et alvorligt bidrag til en normalisering af den internationale situation og til fredens befæstelse, især i østersøområdet.

Som bekendt foregår der med dansk deltagelse for tiden militære NATO-forberedelser i dette område. Der oprettes bl. a. en fælles flådekommando for Østersøen, hvori Danmark indgår, foruden den Tyske Forbundsrepublik og England. Disse foranstaltninger komplicerer situationen i østersøområdet og må nødvendigvis berøre andre østersøstaters sikkerhedsinteresser. Derfor vil Danmarks standpunkt i denne sag øve stor indflydelse på, hvordan situationen i dette område udvikler sig – i retning af yderligere skærpelse eller i retning af en roligere situations tilvejebringelse.

I militære kredse i Vesten tales der vidt og bredt om, at »lokale«, »små« krig med anvendelse af såkaldte »taktiske atomvåben« skulle være mulige. Man kan imidlertid næppe tage alvorligt, at det under de nuværende betingelser skulle kunne lykkes at begrænse en krig til noget enkelt område. Når to verdenskrige begyndte med militære operationer af lokal karakter, er det i vor raket- og atomvåbentid endnu mere umuligt at sætte grænser for en væbnet konflikt. Det er også bekendt, at et stort antal stater i forskellige verdensdele er deltagere i modstående militærblokke og bundet til bestemte forpligtelser, og at den ene stats inddragelse i krig vil drage de øvrige staters indtræden i den efter sig. Hvilken lokalisering af en konflikt kan der under disse forhold være tale om?

Det må også bemærkes, at NATOs foranstaltninger til forcering af oprustningen og forberedelse af krig gennemføres i en atmosfære af bevidst oppisket krigspsykose. Det er kommet så vidt, at amerikanske flyvemaskiner med atom- og brintbomber selv i fredstid døgnet rundt foretager flyvninger over andre landes territorium. Det er unødvendigt at dvæle ved den fare, som dette frembyder for fredens sag og for befolkningen i de lande, over hvis territorium flyvningerne foretages. Det er med god grund, at brede offentlige kredse i europæiske lande føler sig foruroliget over disse i hvert fald ansvarsløse, men også direkte provokatoriske handlinger.

Den doktrin, som i den senere tid er fremsat af USAs og Storbritanniens regeringer, om NATO-landenes »indbyrdes afhængighed«, tjener også planerne om forberedelse af krig. Denne »doktrin« vidner om bestræbelser for at mobilisere alle militære, videnskabelige, økonomiske og menneskelige ressourcer i disse lande til en forstærket oprustning og en forceret forberedelse af krig med anvendelse af kernevåben. Her regner man, efter hvad der meddeles, med en ejendommelig arbejdsfordeling: nogle stater vil levere penge og våben, andre deres territorier og menneske-

(Bilag 162 fortsat)

lige kræfter, med andre ord kanonføde. Jeg tror, at De, hr. statsminister, vil være enig i, at et sådant perspektiv er meget farligt for ethvert land, som man vil pånøde de planer, som udklækkes af NATOs ledere.

Det må også vække alvorlig frygt, at der består planer om i en eller anden form at forene de militær-politiske blokke, som eksisterer i forskellige verdensdele – NATO, SEATO og Bagdad-pagten. Jeg må åbent sige Dem, hr. statsminister, vi ikke kan betragte fremkomsten af sådanne planer på anden måde end som en tendens, der går stik imod tanker om befæstelse af den internationale fred og sikkerhed, tanker som lå til grund for oprettelsen af de Forenede Nationer. For når de nævnte, allerede eksisterende militærblokke øver en fordærlig indflydelse på hele den internationale situation, så vil et forsøg på at sammenslutte stater i et format, der omfatter flere kontinenter, og på et program, der munder ud i en fælles forberedelse af en ny krig, betyde et hårdt og måske uopretteligt slag mod hele FNs virksomhed.

NATOs foranstaltninger til forcering af oprustningen og forberedelsen til krig er allerede i lang tid foregået i en atmosfære af kunstigt skabt nervøsitet og skræk for en påstået »trusel« fra Sovjetunionens side. Endog den største videnskabelige præstation i vor tid – opsendelsen af en kunstig jorddrabant i Sovjetunionen i overensstemmelse med programmet for det internationale geofysiske år – fremstilles som en militær trusel. Det er imidlertid velkendt, at Sovjetunionen flere gange har foreslået at indgå aftaler om, at hverken ballistiske raketter eller brint- og atom-bomber nogen sinde må anvendes til militære formål, og at mennesketankens store erobringer helt og fuldt skal stilles i den fredelige samfundsudviklings tjeneste. Disse sovjetiske forslag foretrækker de ledende NATO-kredse ikke at tale om, idet sådanne forslag ikke er til fordel for dem, der forlanger større og større bevillinger til militære formål og stræber efter at forlænge den »kolde krig« og oprustningen.

Jeg vil gerne erindre Dem om, at vort land ofte har foreslået yderligere foranstaltninger til sanering af den internationale situation og til styrkelse af freden samt til tilvejebringelse af tillid mellem staterne. Vi har stillet en række konkrete forslag, som tilsigter en nedskæring af de væbnede styrker og rustningerne i alle stormagter og forbud mod atom- og brintvåben. Udover dette har Sovjetunionen ensidigt i den senere tid nedskåret sine væbnede styrker med næsten to millioner mand og ophævet sine militærbaser på fremmed territorium.

Sovjetunionen har forelagt forslag om oprettelse af et kollektivt sikkerhedssystem i Europa, om ophævelse af den Nordatlantiske Pagts og Warszawapagtens organisationer og – efter vestmagternes afslag på dette forslag – om en ikkeangrebspagt mellem de lande, der indgår i de nævnte militære grupperinger.

Vi har også foreslået USAs regering en traktat om venskab og samarbejde.

Desuden har vor regering ofte stillet forslag, der tilsigtede udvikling af handelen og andre former for økonomiske forbindelser uden diskrimination.

Ingen af disse forslag har imidlertid fundet støtte fra de magter, der spiller den ledende rolle inden for NATO.

Man kan ligeledes erindre om, at Sovjetunionen tog skridt til at muliggøre et fremgangsrigt arbejde i FNs underkomité vedrørende nedrustning. Men drøftelsen

(Bilag 162 fortsat)

af nedrustningsspørgsmålet i dette organ, hvis sammensætning var begrænset, og hvis flertal tilmed var deltagere i NATO, viste sig ganske resultatløs. De frugtesløse diskussioner i denne underkomité tjente i mangel af offentlighed under møderne kun til at dække over planerne om forstærket oprustning. Under disse forhold kunne Sovjetunionen naturligvis ikke længere deltage i et sådant nedrustningsorgans arbejde og stillede forslag om at oprette en FN-kommission vedrørende nedrustning, hvori alle FN-medlemmer skulle repræsenteres, og hvor forhandlingerne skulle foregå i fuld offentlighed, under folkenes kontrol. Sovjetunionen var også rede til at acceptere en kommission med et mindre antal medlemmer, i hvilken lande inden for de vestlige magters militærblokke imidlertid ikke skulle have overvægten, og hvor i hvert fald halvdelen skulle være repræsentanter for neutrale og socialistiske lande, hvilket ville være til gavn for en saglig behandling af nedrustningsproblemerne.

Den resolution, som FNs generalforsamling den 19. november vedtog om en vis udvidelse af den eksisterende nedrustningskommission, kan efter vor mening ikke være gavnlig for nedrustningens sag, idet dens sammensætning er beregnet på, at flertallet i kommissionen skal være NATO-deltagere eller tilhøre andre aggressive militærblokke. Det siger sig selv, at Sovjetunionen ikke kunne deltage i en sådan kommission, hvilket der forud var afgivet erklæring om.

Hvis man vil bidrage til at sikre verdensfreden, er det efter vor mening nødvendigt ganske utvetydigt at anerkende den situation, som er opstået i verden, hvor der eksisterer kapitalistiske stater og socialistiske stater. Ingen af os kan se bort fra, at ethvert forsøg på med magt at ændre denne situation udefra, at bryde den nuværende »status quo«, ethvert forsøg på at gennemtvinge territoriale forandringer, ville få katastrofale følger.

Under disse forhold er den eneste reale løsning den med fasthed at gå ind for fredelig sameksistens mellem alle stater, for kun i så fald kan den internationale fred og sikkerhed betrygges. En sådan real indstilling til den faktiske situation vil bidrage til at bringe de unormale relationer mellem staterne til ophør, gøre ende på den »kolde krig«, fremme international afspænding og bane vej for et fredeligt og omfattende samarbejde mellem alle folk. Et særligt vigtigt skridt henimod gensidig tillid og varig fred mellem staterne ville det utvivlsomt være, om der blev opnået enighed om nedrustningsspørgsmålet.

Ud fra den betragtning, at visse internationale problemer, deriblandt nedrustningsproblemet, er så komplicerede, at de under den eksisterende internationale situation ikke kan løses på en gang, hvilket erfaringen viser, foreslår Sovjetregeringen, at de løses gradvis, skridt for skridt. Som et første skridt, der kunne bidrage væsentligt til en sanering af den internationale situation og fremme tilvejebringelsen af tillid i relationerne mellem staterne, burde man afstå fra anvendelse af kernevåben og øjeblikkelig standse de pågældende staters forsøgssprængninger af dette våben, i hvert fald for en periode på 2-3 år til at begynde med, hvilket efter vor mening kunne træde i kraft allerede fra 1. januar 1958.

En anden vigtig foranstaltning kunne bestå i at indgå en ikkeangrebspagt mellem staterne i det Nordatlantiske Forbund og deltagerlandene i Warszawapagten. Det

(Bilag 162 fortsat)

er unødvendigt at fremhæve, at indgåelsen af en sådan pagt ville være et betydeligt bidrag til styrkelse af freden.

I den nuværende situation ville det være af stor betydning, om stormagterne afstod fra at placere nogen form for kernevåben på andre staters territorium, derunder naturligvis også Danmarks. Sovjetunionen foreslår USA og Storbritannien, at der allerede nu træffes aftale om at afstå fra placering af nogen form for kernevåben på Vest- og Østtysklands territorium. Hvis der opnås en sådan aftale, og regeringerne i den Tyske Forbundsrepublik og den Tyske Demokratiske Republik for deres vedkommende enes om ikke at fremstille kernevåben og ikke at placere sådanne våben i Tyskland, vil Polens og Tjekkoslovakiets regeringer, som de allerede officielt har erklæret, heller ikke fremstille eller placere kernevåben på deres territorium. Derved ville der i Centraleuropa blive skabt en bred zone med over 100 millioner mennesker, hvor der ikke fandtes atomvåben, og det ville være en faktor, som i betydelig grad ville mildne faren for en atomkrig.

NATO's ledere agter på det forestående møde at vedtage beslutninger, som tilsigter en yderligere militarisering af Vesttyskland ved i dette land at udvikle en produktion af kernevåben. Det påtænkes også at forsyne Vesttysklands væbnede styrker med atom- og brintvåben. Man behøver ikke at bevise, hvor stor en fare for freden den genopstående tyske militarisme frembyder, efter at den to gange i en generations levetid har sat en verdenskrig i gang, navnlig hvis planerne om at placere og fremstille atomvåben i den Tyske Forbundsrepublik realiseres. Vi håber, at Danmarks regering afgjort vil vende sig mod genoprustningen af Vesttyskland og placeringen af fremmede baser for kernevåben på dets territorium og også mod udrustningen af den vesttyske hær med atom- og brintvåben.

For at normalisere situationen i det Nære og Mellemste Østen er det efter sovjetregeringens mening nødvendigt, at stormagterne – Sovjetunionen, USA, England og Frankrig – påtager sig forpligtelser til nøje at overholde principperne ikke-indblanding i de indre anliggender i dette områdes lande og ikke-anvendelse af magt ved løsningen af de problemer, der knytter sig til det Nære og Mellemste Østen.

Vi foreslår, at der træffes foranstaltninger til at standse den nuværende krigspropaganda i pressen og radioen, en propaganda, der afføder gensidig mistillid, mistænksomhed og uvenskab.

For at sanere den internationale situation og tilvejebringe tillid mellem folkene vil det være af stor og, man kan sige, afgørende betydning at udvikle handelsforbindelserne mellem landene uden nogen diskrimination og at udvikle de videnskabelige, tekniske, kulturelle og sportslige forbindelser, turismen o.s.v. Sådanne forbindelser vil utvivlsomt ikke alene bringe folkene økonomiske og andre fordele, men også være et bidrag til opnåelse af gensidig tillid mellem dem.

I betragtning af de gode erfaringer fra Genevekonferencen mellem de fire stormagters regeringschefer i sommeren 1955 vil det efter vor mening kunne være af stor betydning at arrangere et møde mellem repræsentanter for kapitalistiske og socialistiske lande på højt plan. I denne forbindelse har vi med tilfredsstillelse hørt om Deres tale for nylig, hvori De udtalte Dem for, at verdens ledende statsmænd

(Bilag 162 fortsat)

skulle overveje deres ansvar og mødes ved forhandlingsbordet for at nå frem til en overenskomst om nedrustning, afspænding og gensidig forståelse mellem landene. Hertil er det naturligvis nødvendigt, at alle deltagerne i en konference tager hensyn til den reale situation og oprigtigt bestræber sig for at komme til enighed.

Selv om løsningen af disse brændende problemer først og fremmest afhænger af de største magter – Sovjetunionen, den Kinesiske Folkerepublik, USA, England, Frankrig, Indien –, kan alle andre stater, deriblandt Danmark, efter vor mening yde et alvorligt bidrag til en fredelig ordning af de vitale betydningsfulde problemer og til en sanering af hele den internationale situation.

Hvis alle fredselskende stater, i den form de finder det muligt, vender sig imod forceringen af oprustningen og de militære foranstaltninger, der tjener forberedelser til en kerne-krig, vil de ubestrideligt derved yde fredens sag en uvurderlig tjeneste.

Den sovjetiske regering mener, at en gennemførelse af de ovenfor opregnede forslag, som er i fuld overensstemmelse med FN's mål og opgaver, og som på ingen måde skader nogen stats sikkerheds- eller andre interesser, er egnet til radikalt at forbedre den internationale situation og relationerne mellem staterne og vil være et vigtigt bidrag til styrkelse af verdensfreden. Derved vil det blive muligt at befæste tilliden mellem staterne og folkene, hvilket igen ville skabe gunstige forudsætninger for at løse andre vigtige problemer, f. eks. en betydelig nedskæring af de væbnede styrker, fuldstændigt forbud mod atom- og brintvåben samt standsning af produktionen og tilintetgørelse af de ophobede lagre, ophævelse af de militære baser på fremmede territorier, gradvis fjernelse af fremmede væbnede styrker fra alle staters territorier, deriblandt fra staterne inden for NATO og Warszawapagten, afløsning af de eksisterende militære magtgrupperinger med et kollektivt sikkerhedssystem i Europa og Asien.

Samtidig med at stille sine egne forslag til forbedring af den internationale situation er den sovjetiske regering rede til på den mest velvillige måde at drøfte andre forslag, som måtte blive stillet af andre lande med det formål at betrygge den internationale fred, specielt freden i Nordeuropa. Den ser med sympati på det ønske, som for nylig er udtalt af statsmænd i østersølande, om at de baltiske og skandinaviske lande skulle erklære ikke at ville bringe magt i anvendelse til løsning af stridsspørgsmål, som måtte opstå imellem dem.

Jeg tillader mig, hr. statsminister, at udtale det håb, at Danmarks regering med opmærksomhed vil behandle de overvejelser, der er fremlagt i nærværende brev. Vi er for vort vedkommende rede til omhyggeligt at studere de bemærkninger og forslag, som Danmarks regering måtte anse det for påkrævet at meddele os.

Med højagtelse
(s) N. BULGANIN